

SYSTÉMOVÝ PŘÍSTUP V PROCESU KOMUNITNÍHO PLÁNOVÁNÍ MĚSTA PARDUBIC, PŘÍKLADY DOBRÉ PRAXE PRACOVNÍ SKUPINY

Zdenka Šándorová

Abstrakt

Příspěvek popisuje a analyzuje v systémové přístupu proces komunitního plánování – jeho fáze od obecných informací (MPSV) přes informace aplikované v procesu komunitního plánování sociálních služeb v Pardubicích až po konkrétní výstupy z pracovní skupiny.

Abstract

The paper describes and analyses the process of community planning and its phases: general information (The Ministry of Social Affairs); information applied in the process of community planning of social services in Pardubice and specific issues of the „working group“

Klíčová slova

proces komunitního plánování, fáze komunitního plánování, pracovní skupina komunitního plánování, dobrá praxe.

Key words

process of community planning, phases of community planning, working group of community planning, good practice

1. Úvod

Komunitní plánování (dále jen KP) má být nástrojem tvorby regionální sociální politiky. Na základě analýzy MPSV ČR (<http://www.mpsv.cz/cs/858>) v současné době existuje politická podpora pro plánování sociálních služeb ve všech krajích v ČR. Zatímco v některých krajích plánování probíhá víceméně ve všech obcích s rozšířenou působností, v některých regionech se plánování aktivně chopilo jen několik obcí nebo měst. Obce, kde je plánování sociálních služeb realizováno, se nacházejí v různé fázi plánovacího procesu; zatímco někde je plánování teprve zahajováno, jinde se např. pracuje na mapování místních služeb a zdrojů či na zjišťování potřeb uživatelů služeb a informovanosti o službách mezi veřejností. V určitých obcích je již hotov komunitní plán sociálních služeb s výhledem na nejbližší léta, případně bylo přikročeno k realizaci jednotlivých opatření a úkolů, které z něj vzešly.

Cílem příspěvku je prezentovat na příkladu „dobré praxe“ města Pardubice, že dobře připravený a realizovaný proces komunitního plánování sociálních služeb umožňuje realizovat a plánovat sociální a související služby tak, aby odpovídaly potřebám obyvatel co do nabídky, dostupnosti i kvality, a to za aktivní účasti zainteresovaných účastníků – triády zadavatel – poskytovatel – uživatel.

2. Komunitní plánování

2.1. Komunitní plánování – pojetí a fáze

Základem komunitního plánování sociálních služeb je spolupráce tzv. **triády tj.** zadavatelů (obcí, krajů) s uživateli (klienty) a poskytovateli (jednotlivými organizacemi) sociálních služeb při vytváření plánu, vyjednávání o budoucí podobě sociálních služeb a realizaci konkrétních kroků. **Společným cílem je zajistit dostupnost kvalitních sociálních služeb.**

Při plánování sociálních služeb se vychází zejména z porovnání existující nabídky sociálních služeb se zjištěnými potřebami (potenciálních) uživatelů služeb. Výsledek provedeného srovnání slouží jako jeden z klíčových podkladů pro zformulování priorit v oblasti sociálních služeb.

Pro úspěšnost plánování je zapotřebí podpora ze strany politické reprezentace, a to jak při zahajování plánování, tak i v jeho průběhu a při uskutečňování reálných činností směřujících např. k rozšíření nabídky služeb, zvyšování jejich efektivity a spolupráci různých subjektů při zajišťování potřebných služeb.

Proces komunitního plánování má následující fáze

1. fáze	S čím je třeba začít	- zformování prvotní pracovní skupiny - určení, koho je třeba do přípravy KP zapojit - způsob oslovení a přizvání dalších účastníků - plán pro získání politické podpory ze strany obce - informační strategie
2. fáze	Vytvoření řídicí struktury pro KP	- zapojení všech účastníků procesu - vytvoření organizační a řídicí struktury pro zpracování KP - stanovení pravidel jednání řídicí struktury
3. fáze	Porozumění problémům v komunitě	- představení cílů, zájmů a potřeb všech účastníků - vytvoření a zveřejnění mechanismů pro aktivní spoluúčast veřejnosti - provedení analýzy potřeb a zhodnocení existujících zdrojů - zhodnocení silných a slabých stránek existujícího systému sociálních služeb - vyjmenování příležitostí a rizik a nastínění trendů pro rozvoj sociálních služeb
4. fáze	Návrh rozvoje sociálních služeb	Představa rozvoje sociálních služeb obsahuje zejména: - hlavní hodnoty, které tvoří její základ a které budou při zpracování KP a jeho následném naplňování respektovány a dodržovány, - směr, kterým se budou sociální služby nadále ubírat, - cíl, kterého má být dosaženo a priority - překážky, které bude nutné překonat, - regionální i nadregionální zdroje, kterých lze využít - představa rozvoje sociálních služeb je akceptována většinou účastníků komunitního plánování
5.	Strategie rozvoje	- plán postupných kroků a úkolů k dosažení stanovených cílů

fáze sociálních služeb	a priorit
- systém sledování realizace komunitního plánu
  - zpracování konečné verze komunitního plánu
  - předložení textu KP k připomínkování veřejnosti
  - schválení KP zastupitelstvem
-
6. Od plánování fáze k provádění	- uskutečňování plánu
- informování veřejnosti o uskutečňování KP
  - průběžné vyhledávání a zapojování nových partnerů
  - nástroje umožňující provést změny v původním KP

Po vytvoření komunitního plánu se přechází od plánovací fáze k realizační fázi, kdy dochází k faktickému naplňování priorit, resp. jednotlivých opatření. Součástí této etapy je také sledování postupu a míry plnění stanovených úkolů. Plán bývá zpracováván obvykle na rozmezí několika let a po uplynutí tohoto období se celý plánovací cyklus opět opakuje. <http://www.mpsv.cz/cs/847>

3. Historie procesu komunitního plánování ve statutárním městě Pardubice

Podle materiálu „Komunitní plán rozvoje sociálních a souvisejících služeb města Pardubice na období 2008 – 2011“ bylo KP v Pardubicích realizováno na základě projektu **“Komunitní plánování sociálních služeb v Pardubicích”** a financováno ze zdrojů Evropské unie.

Projekt byl zpracován v průběhu roku 2005 a záměr ucházet se o dotaci na projekt byl schválen usnesením Zastupitelstva města ze dne 1. 11. 2005. 30. 5. 2006 schválila Rada města uzavření smlouvy o financování projektu “Komunitní plánování sociálních služeb v Pardubicích” ze Společného regionálního operačního programu (SROP). Projekt byl zahájen 1. 6. 2006. Termín ukončení projektu byl 30. 4. 2008. Projekt se zaměřuje na posílení sociální stability a soudržnosti obyvatelstva prostřednictvím podpory komunitní spolupráce a byl realizován jako partnerský. Realizátorem projektu bylo Statutární město Pardubice, partnerem do 31. 12. 2006 o. s. Klub hurá kamarád, od 1. 3. 2007 o. s. SKP-CENTRUM.

Etapy procesu KP

- vlastní proces komunitního plánování oficiálně zahájen 10. října 2006 konferencí
- v říjnu byla sestavena řídicí koordinační skupina, následně byly vytvořeny pracovní skupiny, které zahájily v listopadu 2006 svou činnost.
- v období únor - květen 2007 - sběr informací pro potřeby plánování, zejm. zpracována sociodemografická analýza města Pardubice, byl realizován Průzkum potřeb uživatelů sociálních služeb a Analýza poskytovatelů sociálních služeb v Pardubicích. V pracovních skupinách byly sestaveny SWOT analýzy situace v sociální oblasti v Pardubicích.
- duben 2007 - definovány cíle a opatření.
- září sestaven Návrh Komunitního plánu rozvoje sociálních a souvisejících služeb města Pardubice pro období let 2008 – 2011 (předložen ke schválení Radě města Pardubice)
- 22. října 2007 - konference a následně zahájení procesu konzultací návrhu komunitního ukončen do 9. prosince.

V procesu konzultací měli možnost obyvatelé města, poskytovatelé služeb, odborníci a všichni zájemci vyjádřit se k návrhu tohoto strategického dokumentu. Pro ilustraci v procesu

konzultací bylo přijato k projednání v pracovních skupinách a koordinační skupině celkem 122 připomínek, z toho 91 jich bylo zapracováno do finální verze komunitního plánu.

Dne 11. března 2008 byl Zastupitelstvu města Pardubic předložen Komunitní plán rozvoje sociálních a souvisejících služeb města Pardubic pro období let 2008 - 2011. Komunitní plán byl usnesením ZM/732/2008 schválen a stal se tak součástí strategického plánu města v oblasti rozvoje sociální oblasti.

V období implementace KP bylo úkolem pracovních skupin realizovat kroky – fáze, které vedly k naplňování komunitního plánu, definovat cílovou skupinu uživatelů sociálních služeb, určit klíčové oblasti a definovat cíle a opatření vedoucí k jejich naplnění. Komunitní plán rozvoje sociálních a souvisejících služeb města Pardubic pro období let 2008 - 2011 je výstupem činnosti pracovních skupin a koordinační skupiny KPSS. Cíle a opatření uvedená v KP reagují na zjištěné potřeby a vychází z analýz, výzkumů, statistických a dalších údajů, od poskytovatelů sociálních služeb

V současné realizační fázi, kdy dochází k faktickému naplňování priorit, resp. jednotlivých opatření, je sledování postupu a míry plnění stanovených úkolů popřípadě jejich aktualizace.

Pro proces plánování v Pardubicích byly určeny pracovní skupiny podle cílových skupin uživatelů služeb:

- **Osoby se zdravotním postižením**
- **Cizinci, národnostní a etnické menšiny**
- **Osoby v obtížné životní situaci a společensky nepřizpůsobení**
- **Senioři**
- **Rodiny s dětmi a mládež**

V květnu 2008 byly vyčleněny z pracovní skupiny Osoby se zdravotním postižením 2 nové pracovní skupiny podle cílových skupin uživatelů služeb: Osoby s mentálním a kombinovaným postižením a Osoby s duševním onemocněním.

Úlohu řídicí a koordinační, zajištění komunikace mezi pracovními skupinami, komunikace s orgány města a komunikaci s dalšími subjekty a veřejností má **koordinační skupina**. Ta odpovídá za určení společných cílů komunitního plánování a za zpracování konečné podoby komunitního plánu.

4. Příklad „dobré praxe“ z realizační fáze KP konkrétní pracovní skupiny

Pracovní skupina (PS) pro cílovou skupinu Osoby s mentálním a kombinovaným postižením. Byla vyčleněna z pracovní skupiny pro cílovou skupinu Osoby se zdravotním postižením. První jednání se uskutečnilo 13. 5. 2008, počet přihlášených účastníků byl 11. V současné době má pracovní skupina 17 členů s průměrnou účastí na jednání 12 členů. Schází se 1x měsíčně (mimo prázdniny). Jednání probíhají na pracovištích jednotlivých členů, délka jednání je cca 2 – 2,5 hodiny. Systém umožňuje poznávání pracovišť jednotlivých členů PS a zvyšuje motivaci pro účast na jednotlivých jednáních.

Hlavní pozornost jednání pracovní skupiny v roce 2008 byla zaměřena na problematiku Cílů a opatření KP tj. osobní asistenci, odlehčovací služby a zaměstnávání cílové skupiny osob s mentálním a kombinovaným postižením. Vznikl souhrnný materiál – „**Zpráva - přehled poskytovatelů služby osobní asistence**“, „**Písemné shrnutí aktuálního stavu respitní péče v Pardubicích**“ a „**Možnosti pracovního uplatnění osob s mentálním**

postižením na trhu práce. Na zpracování materiálu se vždy aktivně podíleli nejvíce zainteresovaní členové PS. Zpracovaný materiál odrážel aktuální a objektivní stav. Byl dán k dispozici ostatním pracovním skupinám, ale zejména koordinační skupině a pracovníkům odboru komunitních služeb, sociální komisi, zastupitelstvu, radě města Pardubic.

Členové PS se podíleli na dalších aktivitách, např. hodnocení projektů z oblasti sociálních věcí MmP. Diskutovalo se také o aktuálních problémech sociálních služeb obecně v ČR, v Pardubickém kraji i ve městě Pardubice. Byly předávány informace o bezbariérovosti města Pardubic z komise pro bezbariérovost. Byly prezentovány a řešeny i aktuální problémové oblasti dle potřeb PS z dalších PS. Jednání se účastnili i hosté, kteří byli pozváni na základě potřeby – např. pracovnice Úřadu práce Pardubice, pracovník Domu techniky apod.

V plánu činnosti PS na rok 2009 jsou nadále prioritami již zmapované oblasti - osobní asistence, odlehčovací služby a pracovní uplatnění osob s mentálním a kombinovaným postižením na trhu práce. Pro rok 2009 má PS za úkol zmapovat a shrnout další 3 oblasti KP cíle a opatření KP - sociálně aktivizační služby, denní centra, chráněné bydlení. Do současnosti vznikl materiál pod názvem „**Zpráva o řešení cíle a opatření 1.2.2 sociálně aktivizační služby pro osoby s mentálním a kombinovaným postižením ve městě Pardubice**“ a „**Řešení cíle 1.2.3. KP MmP - Denní centra – rozšíření kapacity a nabídky služeb pro osoby s mentálním a kombinovaným postižením**“. Poslední úkol – chráněné bydlení - čeká členy PS posledním čtvrtletím.

5. Závěr

Ve městě Pardubice byla již ukončena implementační fáze procesu KP s výstupem strategického materiálu „Komunitní plán rozvoje sociálních souvisejících služeb města Pardubic na období 2008 – 2011“. Následně byla velice aktivně nastartována realizační fáze, kdy dochází k faktickému naplňování priorit, resp. jednotlivých opatření. Součástí této etapy je také sledování postupu a míry plnění stanovených úkolů. Důkazem toho je uvedený příklad „dobré praxe“ z konkrétní pracovní skupiny – Osoby s mentálním a kombinovaným postižením.

Lze tedy shrnout, že nastartovaný systém KP ve městě Pardubice umožňuje realizovat a plánovat sociální a související služby tak, aby odpovídaly potřebám obyvatel co do nabídky, dostupnosti i kvality za aktivní účasti zainteresovaných účastníků – triády zadavatel – poskytovatel – uživatel.

Použité zdroje:

- [1] Komunitní plán rozvoje sociálních a souvisejících služeb města Pardubic na období 2008 – 201101 Dostupné na <http://www.mmp.cz/urad/radnice/magistrat/odbory-magistratu/oks/komunitni-planovani/komunitni-plan.pdf>
- [2] <http://www.mpsv.cz/cs/847>

Kontaktní adresa:

PaedDr. Bc. Zdenka Šándorová, Ph.D.
Sdružení pro ranou péči v Pardubicích – Středisko rané péče v Pardubicích,
Bělehradská 389, 530 09 Pardubice
e-mail: sandorova@ranapece-pce.cz, zdenka.sandorova@seznam.cz
telefonní spojení: 736 512 614, 466 641 022